

Pats nemąstysi, už tave mąstys kiti

„Pasaulis tampa sudėtingesnis... Tai, kas atrodė nepajudinama, griūva, tai, kas atrodė seniena, vėl atrandama ir vertinama. Todėl begalinis yra aktyvaus pažinimo ir atradimo procesas. Kad galėtum sėkmingai veikti kintančiame gyvenime, turi nuolatos permąstyti visą turimą ir gaunamą informaciją ir pasirinkti, kas svarbu...“, – pabrėžiama knygoje „Kritinio mąstymo ugdymas. Teorija ir praktika“ (leidinį sudarė **Daiva Penkauskienė**). Kritinio mąstymo ugdymo priemonių paieškos „pasufleravo“ Šiuolaikinių didaktikų centro (ŠDC) strateginių švietimo kaitos projektų ir programų rengėjams įdomią idėją – kritinio mąstymo kompetencijas plėtoti neformaliojo švietimo veiklose. Kovo antroje pusėje Vilniuje vyko ŠDC organizuota baigiamoji konferencija „Kritinis mąstymas – neformaliajam ugdymui: patirtis ir galimybės“.

„KAIP NUOGI Į DILGĖLES“

D. Penkauskienės, ŠDC direktorės, projekto ekspertės, plėnarinio pranešimo tema – „Neformaliojo švietimo ir kritinio mąstymo ugdymo sąsajos“. Prelegentė dalijosi savo refleksijomis ir įžvalgomis: „Pirmiausia turiu pasakyti, kad projektas prasidėjo nuo nesėkmės. Dažnai geri dalykai prasideda nuo nesėkmės. Parašėme puikų kritinio mąstymo projektą, skirtą formaliajam švietimui. Mano nuomone – tobulą projektą, kuriam nebuvo pritarta. Taip pat nesėkmingai bandėme įsiterpti į ES struktūrinių fondų projektus. Tačiau atsirado antroji galimybė – teikti projektus neformaliajam švietimui. Klausėme savęs, kaip tai, ką turime parengę, pritaikyti neformaliajam ugdymui? Ėjome kaip nuogi į dilgėles. Paprastai kritinis mąstymas siejamas su formalioju ugdymu. Nesvarbu, ar tai priešmokyklinis, ar pradinis ugdymas, bendrojo ugdymo ar aukštoji mokykla.“

Lietuvoje apskritai, anot projekto ekspertės, trūksta sisteminio požiūrio į neformalų švietimą. Kai pradėta apie tai kalbėti, susidurta su savotišku pasipriešinimu. Jeigu sakoma, kad nėra sisteminio požiūrio į neformalų švietimą, tai suprantama kaip kaltinimas, kad kažin kas ką nors blogai daro. Teisinga vadovautis nuostata, kad visi darome tai, ką mokame ir ką galime atlikti geriausiai. „Neformaliojo švietimo sistema, – tęsė prelegentė, – nenoriai priima kritinio mąstymo ugdymo idėjas. Apie tai kalbame ne vien mes, tai akcentuoja labai daug specialistų. Kai žaidžiame, šokame, dainuojame, sportuojame, tuo metu, atrodė, mąstyti nebereikia. Pagal nusistovėjusį požiūrį, mąstome formalųjų veiklų metu. Susidaro įspūdis, kad neformaliojo švietimo periodu mąstymo procesai nustoja veikę. Kita priežastis, kuri skatino ŠDC imtis šios „avantiūros“, – neformaliojo švietimo veikloje visai nebuvo kritinio mąstymo ugdymo priemonių. Reikėjo patiems susėsti ir narplioti šią problemą. Subūrėme komandą. Taip gimė projektas „Kritinio mąstymo kompetencijų plėtojimas neformaliojo ugdymo veiklose.“

NEATRISTI KLODAI

Lietuvoje kritinio mąstymo nuostatos, metodai, vertybės formaliajame ugdyme diegti jau nuo 1999 m. pabaigos. Todėl kritinio mąstymo ugdymo, žmogiškųjų išteklių telkimo srityse įgyta nemenka patirtis. Taip pat ŠDC specialistai galėjo integruoti išbandytą ir pasiteisinusią kritinio mąstymo ugdymo programą. Labai svarbu tai, kad į pagalbą atėjo partneriai – mokyklos, Lietuvos skautai, kuriems neformaliosios veiklos buvo gana artimos. ŠDC labiau išmanė kitą sritį. Taigi pabandyta tuos du dalykus susieti į vienį. Rezultatas nudžiugino. Be to, atsirado veiklos pavyzdžių, už kurių buvo galima kabintis. Tai įvairios

neformaliojo švietimo veiklos (projektinės veiklos mokyklose, debatų, skaitytojų, žurnalistų, tyrėjų, keliautojų ir kt. klubai), kuriose projekto autoriai įžvelgė galimybę įterpti, sieti ir tobulinti kritinio mąstymo ugdymą. Dar viena esminė prielaida – ugdymo proceso vientisumas. Labai sunku pasakyti, kur – formaliosiose, neformaliosiose, informacijos ar dar kitokiose veiklose – ugdosi mokinys. Dažniausiai ugdymo procesas apima visumą, kai susipina daug dalykų. Laikydami visuminio požiūrio projekto rengėjai suvokė, kad ugdymo riba tarp formaliojo ir neformaliojo švietimo kartais išnyksta arba jos viena kitą papildo. Džiugina ir jaunų žmonių polėkis. Jauniems žmonėms to reikia.

KRITINIS MĄSTYMAS NEPRIPAŽJSTA SIENŲ

Neformalusis švietimas grindžiamas savanorystės principu. Kritinio mąstymo taip pat neįmanoma ugdyti be sąmoningo vaiko apsisprendimo. Mokytojas gali skirti labai daug pastangų, bet jeigu mokinys užsispirs, nenorės – individualaus mąstymo procesas neatsivers. Ugdyti kritinį mąstymą prievarta neįmanoma. Pedagogas vienas nieko negalės nuveikti. Pirmiausia pats mokinys privalo sau pasakyti: aš to noriu, man to reikia, man tai bus naudinga. Antra vertus, prieinamumas nėra ribojamas. Kritinis mąstymas nepripažįsta sienų – geografinių, kultūrinių, socialinių, rasinių, amžiaus ir t. t. Vienas iš ugdymo principų – kritiškai mąstančiu ne gimstama, bet tampama. Visuomet visi tam tikru lygmeniu gali ugdytis kritinio mąstymo įgūdžius. Kritiškai mąstantys žmonės nėra nei išskirtiniai, nei eruditi.

VISUOMENĖS MINI MODELIS

„Kritinio mąstymo ugdymo aktualumas visą laiką išlieka, nemažėja, – akcentavo D. Penkauskienė. – Tai labai svarbu kiekvienam asmeniškai ir visai visuomenei. Nuo kritinio mąstymo priklauso asmens gebėjimas būti daroje su savimi ir aplinka, o visuomenės gerovė priklauso nuo kritiškai mąstančių žmonių skaičiaus. Demokratiškumo principas – esminis. Kritinio mąstymo ugdymas yra viena iš demokratinės visuomenės, kai jos nariai dalijasi laisve ir atsakomybe, sąlygų. Jaunimo organizacija – jos mini modelis. Neformaliajame ugdyme turėtų dalyvauti visa mokyklos bendruomenė – mokiniai, mokytojai, tėvai. Tai – svarbu. Daugelis neformaliojo ugdymo principų remiasi patirtimi. Kritinio mąstymo ugdymas grindžiamas teorija, kad kiekvieno žmogaus asmeninė patirtis padeda įgyti naujų žinių, tobulėti. Ypač reikšminga kiekvienos kultūros individuali patirtis, taip pat labai svarbu kontekstas. Teigiama, kad geriausiai ugdomas bendradarbiaujant su kitais grupėje. Palankios aplinkos sukūrimas yra būtina prielaida formuotiis kritiniam mąstymui. Kritinis mąstymas, jo puoselėjimas kuria atvirą, laisvą mąstymui ir kūrybai aplinką. Visi šie dalykai sudaro mūsų programos esmę, o principai itin dera tarpusavyje.“

Priemonių kūrimą pradėjome nuo darbo su mokyklomis. Neformaliojo švietimo veiklų specialistai, kuriais mokyklose labai dažnai buvo mokytojai ar klasės auklėtojai, laikėsi nuošaliai; iš pradžių nesupratome vieni kitų. Priežastis ta, kad neformalusis švietimas vienaip traktuojamas dokumentuose, o mokyklose tikrovė visai kitokia. Kai tai suvokėme ir įvertinome, palengvėjo. Pačius maloniausius patirties įspūdžius paliko bendravimas su mokyklų jaunimu.“

MOKYKLŲ IR SKAUTŲ KOMANDŲ PARAMA

Asta Matonytė, ŠDC darbuotoja, projekto vadovė, konferencijos dalyviams pristatė projekto „Kritinio mąstymo kompetencijų plėtojimas neformaliojo ugdymo veiklose“ rezultatus ir nurodė projekto partnerius. Tai Mažeikių „Žiburėlio“ ir Vilniaus „Vyturio“ pradinės mokyklos, Molėtų gimnazija, Šilutės pirmoji gimnazija, Vilniaus Simono Daukanto progimnazija ir Lietuvos skautija.

Anot A. Matonytės, jie atliko didelį darbą įgyvendinant projektą.

Buvo parengtos kritinio mąstymo programos ir bandomieji vadovo mokymai neformaliojo ugdymo specialistams, klasių auklėtojams (26 dalyviai); bandomieji programos ir mokomosios medžiagos mokymai mokinių ir jaunimo organizacijų nariams (105 dalyviai); 12 sklaidos renginių savivaldybėse (412 dalyvių) ir t. t. Parengti ir išleisti šie leidiniai: „Kritinio mąstymo ugdymo programa ir vadovas neformaliojo ugdymo specialistams, klasių auklėtojams“, „Kritinio mąstymo ugdymo mokomoji medžiaga mokinių ir jaunimo organizacijų nariams“, „Rekomendacijos tėvams apie vaikų ir jaunimo kritinio mąstymo ugdymą“, „Mokomoji medžiaga „Kritinis mąstymas – neformaliajam ugdymui“. Leidinių tikslas – plėtoti pedagogų kompetenciją ir kritinio mąstymo ugdymo technologijas taikyti neformaliajam ugdymui. Medžiagoje jaunimui aiškinama, kaip ugdyti kritinį mąstymą dirbant su jaunuimi grupėmis, ką svarbu žinoti tų grupių vadovams, pateikiama įvairių siūlymų. Leidinio tėvams, auginantiems priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikus, rengėjai siekia padėti įžvelgti, atpažinti, ugdyti ir plėtoti vaikų kritinio mąstymo gebėjimus šeimoje – kalbant, diskutuojant, skaitant, sprendžiant problemas, padedant mokyti.

Parengta garso ir vaizdo metodinė medžiaga, skirta iliustruoti kritinio mąstymo ugdymo galimybes, parodyti galimų veiklų

pavyzdžius. Ją sudaro trys filmuotos medžiagos: 1. Neformaliojo ugdymo specialistams ir klasių auklėtojams; 2. Mokinių ir jaunimo organizacijų nariams; 3. Kritinio mąstymo ugdymo idėjų sklaidėjams.

„TĖVŲ SUSIRINKIMAS“

Baigiantis konferencijai, „Švietimo naujienos“ dalyvavo vienoje pasirinktoje projektų rezultatų pristatymo darbo grupėje: „Tėvų įtraukimas į kritinio mąstymo ugdymo procesus: aktyvaus tėvų susirinkimo organizavimas“. Konferencijos dalyviai trumpam tapo tėvais. „Tėvų susirinkimui“ išmoningai vadovavo Mažeikių „Žiburėlio“ pradinės mokyklos pedagogės **Vitalija Radvilienė** ir **Alvina Mažeikienė**. „Tėveliai“ sužinojo, kad aktyvus susirinkimas – tai metodas, susidedantis iš keтуриų dalių: 1. Kritika; 2. Kas patinka, pozityvu; 3. Pasiūlymai; 4. Mes norime tai įgyvendinti. Buvo siekiama įvertinti poreikius, išsiaiškinti lūkesčius, iškilusius sunkumus, pateikti naujų idėjų, pasirinkti, kurias iš jų įgyvendinti artimiausiu metu. Susirinkimas vadinamas aktyviuoju, nes kiekvienas dalyvis gali jame išsakyti savo nuomonę. „Tėveliai“ turėjo neįprastai susėsti, kurti tėvų susirinkimo temas, dirbti grupėmis, įsivaizduoti...

Juozas ŽINELIS

Etnografinių regionų metams

Lietuvos edukologijos universiteto (LEU) Istorijos fakulteto studentų atstovybė (IF SA) skelbia esė ir trumpametražio filmuko konkursą, skirtą Etnografinių regionų metams paminėti. Jame gali dalyvauti Lietuvos vidurinių mokyklų ir gimnazijų 5–12 klasių moksleiviai.

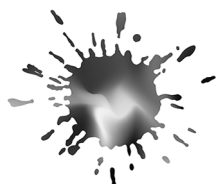
Konkurso tikslas – skatinti jaunimo domėjimąsi savo etnografinio regiono išskirtinumu. Konkurso sąlygos skelbiamos oficialiame LEU studentų atstovybės internetiniame puslapyje (www.leusa.lt) ir LEU Istorijos fakulteto puslapyje (http://leu.lt/lt/if_sa/if_sa_naujienos/leu-if-sa-wmfx.html). Jeigu moksleivis pasirinko kurti filmuką, jį reikia įkelti į svetainę „YouTube“. Nuorodą ir užpildytą anketą siųsti el. p. ifsa@leu.lt

iki š. m. gegužės 3 d. Pagrindinė filmuko tema – etnografinių regionų išskirtinumas, remiantis istoriniais faktais, tradicijomis. Konkurso organizatoriai gali paprašyti dalyvio atsiųsti geros kokybės filmuko versiją. Gauti darbai gegužės 4 d. bus skelbiami LEU Istorijos fakulteto studentų atstovybės „Facebook“ paskyroje. Dalyviai galės rinkti balsus (spausdami „patinka“), kurie bus pridėti prie bendro vertinimo.

Gegužės 12 d. vyks konkurso nugalėtojų apdovanojimai. Konkurso nugalėtojams bus suteikta galimybė pristatyti savo darbus renginyje „LEU Istorikų dienos'15 – Etnografinių regionų metus bemininti“. Darbų vertinimo komisiją sudarys LEU Istorijos, Lituaniškos fakultetų dėstytojai, Istorijos fakulteto studentų atstovybės nariai.

Milena PUCHOVA

Ryšių su visuomene specialistė

NEAKIVAIZDINĖ
JAUNŲJŲ
DAILININKŲ
MOKYKLA

Pirmoji NJDM laida baigė darbą

Kovo 25–27 d. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centre įvyko šeštoji, baigiamoji Neakivaizdinės jaunųjų dailininkų mokyklos (NJDM) sesija. Centro parodų salėje eksponuota absolventų ataskaitinių darbų paroda. Neakivaizdinės jaunųjų dailininkų mokyklos I laidos baigimo pažymėjimų įteikimo šventė surengta Lietuvos dailės muziejaus (LDM) Nacionalinėje dailės galerijoje. Kol vyko paskutinis edukacinis užsiėmimas „Saldžios spalvos“, svečiams buvo surengta apžvalginė ekskursija po LDM Nacionalinę galeriją.

Vėliau visus pasveikino jauna solistė, Vilniaus Balsių pagrindinės mokyklos mokinė Kamilė Šatkauskaitė, Dailės mokytojų asociacijos prezidentas Rimantas Kisielius, UAB „Imsema“

vadybininkė Evelina Blasevičienė ir Dovilė Ūsaitė absolventams įteikė dovanų.

Visiems nuoširdžiai palinkėta sėkmės laikant brandos bei stojamuosius egzaminus, o į Lietuvos mokinių dailės olimpiados šalies etapą patekusioms Emilijai, Medai ir Vygintai – dar ir prizinių vietų. Renginio dalyviai turėjo progos pabendrauti neformalioje aplinkoje.

Neakivaizdinė jaunųjų dailininkų mokykla laukia naujų bendruomenės narių. Registruotis į mokyklą galima iki rugpjūčio 31 d. el. p. audrone.urbelioniene@lmnsc.lt.

Daugiau informacijos – www.lmnsc.lt (Neakivaizdinės mokyklos – Dailininkų mokykla).

Audronė URBELIONIENĖ

Mokyklos vadovė